

785

Լեւոնիստների աշգրիկն ու
խորհրդավոր վարպետը

855

Մ-35

Թիֆլիս 1913

85
89. 21-93
Մ-34

208 228

104

արիւն „ՆԻԷՐ ՄԱՆՈՒԿ ՆԵՐՈՆ“ Բնկերութեան № 11

ՄԱՐԴԱԿԵՐԻ ԱՂԶԻԿՆ

ՈՒ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՎԱՐՊԵՏԸ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԵՔԻԱԹ

Ռուսերէնից Թարգմ. Յովհ. Թումանեան

Թ Ի Ֆ Լ Ի Զ

Էլեքտրատպարան օր. Ն. Աղանեանի, Պօլից. 7.

1913

891.71 Մ
Մ - 35
ՍՍ

ՄԱՐԴԱԿԵՐԻ ԱՂԶԻԿՆ

ՈՒ

ԽՈՐՀՐԴԱԽՈՐ ՎԱՐՊԵՏԸ

ԻՑԱԼԱԿԱՆ ՀԻՔԻԱԹ

Ռուսերէնից թարգմ. Յովն. Թումանեան

Յտեղած «ՀԱՍԿԵՐ» ամսագրի

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ձ

Էլեքտրատպարան օր. Ն. Աղանեանի, Գոլից. 7.

1913

ՄԱՐԴԱԿԵՐԻ ԱՂԶԻԿՆ ՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՎԱՐՊԵՏԸ

Լինում է չի լինում, լինում ու չար որդին տեղը նստում է
է մի թագաւոր. Ունենում է եր- թագաւոր:

Կու որդի, մինը բարի, միւսը Սրանց էստեղ թողնենք, գը-
չար: Բարին լինում է մեծն ու նանք հիմի տեսնենք ինչ եղա-
ժառանգը: Էս բանը դուր չի գալի բարի եղբայրը:

չար եղբորը, մտածում է՝ մի կեր- Բարի եղբայրը անտառի խոշ-
պով ազատի բարի եղբորից, որ քում ուշքի է գալի, սկսում է
ժամանակին ինքը թագաւոր դառ- թառանչել ու օգնութիւն կանչել.

նայ: Մի օր ասում է.

— Օգնեցէք, ո՛վ Աստուած սի-

— Արի գնանք որսի:

րողներ... օգնեցէք...

— Թէ՛ գնանք:

Ճիւղերը ջարդոտելով, խոտերը

— Գնում են: Մտնում են ան- խրջխրջացնելով, մինը առաջ է գա-
տառի խորքը: Որ մտնում են ան- լի, տարածում է երկար ճանկե-
տառի խորքը, թիկնապահները րով մազոտ ձեռքերը, վեր է քա-
ետ են ընկնում ու երկու եղբայր շում թագաւորի տղին ու հետը
մնում են մենակ: Որ մնում են փշփշոտ լեզուով մէջքի արիւնը
մենակ՝ էս չար եղբայրը սուրը լիզում է հետը խուլ մրմռում.

հանում է՝ խրում է բարի եղբօր — Օ՜ֆ, ի՛նչ համով է... օֆ,
թիկունքը ու, կարծելով թէ ար- ի՛նչ համով է...

դէն սպանեց, վերադառնում է Էս խուպոտ ձէնից թագաւորի
պալատը, իբրեւ թէ բան չի պա- տղի հոգին մարում է: «Վայ ինձ,
տահել: Հէրը հարցնում է. ասում է, մարդակերի ճանկն եմ

— Եղբայրդ ի՛նչ եղաւ:

ընկել»: Դու մի ասիլ, ճշմարիտ

— Ա՛խ, ասում է, ձերդ մեծու- որ, ընկած է լինում մարդակերի
թիւն, էնպէս մի դժբախտութիւն ճանկը:

պատահեց, որ... Գազանները եղ- Մարդակերը սրան մի բոխի
բօրս կերան...

նման կոնատակն է առնում ու

Խեղճ հէրը աղի արտասուք է ճամփայ ընկնում դէպի իր քա-
թափում, լաց ու սուգ է անում, րանձաւը:

Պարզից հիւանդանում է մեռնում Լօք-լօք անելով մի քանի րո-

պէսում հասնում է քարանձաւի դեղ է հանում, բերում է քսում դուռն ու ծեծում:

— Դուռը բաց արա, աղջիկ ջան, Տղէն աչքը բաց է անում, ա- դուռը բաց արա, տես քեզ հա- սում է:

Աղջիկը որ դուռը բաց է ա- նում, որ տեսնում է ուշաթափ- աղջկանը՝ հարցնում է:

— Դու ո՞վ ես, սիրուն աղջիկ: — Ես մարդակերի աղջիկն եմ, բայց ինձանից մի վախենար...

— Էստեղ ի՞նչ լաւ բան կայ իսկ դու ո՞վ ես... որ... Չես տեսնում արդէն մե- թագաւորի տղէն նոր յիշում է ուսած է... թող տանեմ դէն գցեմ... ու գլխի է ընկնում թէ որտեղ է — Ասենք ճշմարիտ ես ասում, ընկել, յայտնում է թէ ինքն ով արդէն գիտի է... Տար դէն գցիր, է, պատմում է իր գլխին եկածը իսկ ես էլի կը գնամ որոնելու, ու խնդրում է աղջկանը, որ թող- ասում է հրէշ հէրն ու ձեռաց նի իրեն՝ գնայ իր հօր մօտ:

— Քեզ ու քո հօրը սարեր ու ձորեր են բաժանում, պատաս- թանում է աղջիկը: Չես կարող

հէրը հեռանում է թէ չէ՝ աղ- յիկը վազում է՝ պահարանից մի իմ հէրը, երկու պատառ կանի,

կուտի քեզ: Էստեղից անփորձանք ջան, կէս քուն, կէս արթուն մըր- դուրս գալու-գնալու համար պէտք

է ունենալ իմ հօր մատի կա- մարդական մատանին: Ես՝ նրա է քաշում ու էդ օրը էլ չի հա- մարձակում մատանին հանելու փորձ անել:

Իրիկնապահին մարդակերը նո- ռից որսի է գնում, մնում են աղ- ջիկն ու թագաւորի տղէն:

Թագաւորի տղէն խօսք է տալիս: Աղջիկը քունջից դուրս է բե- էս ժամանակ լսում է մար- րում թագաւորի տղին ու նրա դակերի մոնչիւնը, — ու... ու... խնդիրքով ման է ասում իրենց սենեակները:

Որսը անյաշող էր անցել, բար- Մի դուռն է բաց անում — տղէն կացած վերադառնում էր տուն: զարմանքից մնում է ապշած: Մի մեծ դահլիճ է լիքն ու զարգար- լած ոսկով ու արծաթով, թան- կուտի...

Աղջիկը թագցնում է տղին ու կազին քարերով ու մարմարով, միամիտ նստում: Հէրը ներս է բայց յատակին էստեղ էստեղ մտնում թէ չէ հոտոտում է ու թափւած կրծոտած ոսկորներ:

— Էս ի՞նչ ոսկորներ են, հարց- — Օ՛ֆ, ի՞նչ լաւ մարդահոտ է նում է թագաւորի տղէն: գալի...

— Էդ քեզ է էդպէս թւում, ա- խանում է մարդակերի աղջիկն սում է աղջիկը: Մարդն էստեղ ու միւս դուռն է բաց անում: ո՞վ է տւել... Յոգնած ես, արի Մտնում են հետեւալ սենեակը: մի լաւ հաց կեր ու պառկի քնի:

Մարդակերը մըթմըթալով մի շքեղ: Պատերը մաքուր արծա- խորոված եզան կիսան է կլանում թից, ոսկուց ու մարգարիտից, ու մեկնում: Աղջկանն ասում է.

— Արի գլուխս քորի, որ քնեմ: Նկար-ոսկեփունջ մետաքսի վա- Մարդակերը մի ձեռքով գլուխը քո- րադոյրներով զարգարած: Բայց րում է, միւսով կամաց աշխա- էստեղ էլ թափւած են նոյն կըր- տում է մատանիքը մատիցը հա- ծած ոսկորները...

— Էս ի՞նչ ոսկորներ են դար- — Էդ ի՞նչ ես անում, աղջիկ ձեալ հարցնում է թագաւորի տղէն:

— Դրանց ի՞նչ ես նայում, կրր-
կին խօսքը կտուրն է գցում մար-
դակերի աղջիկը, դու ոսկէ պա-
տերին մտիկ տուր, արծաթէ ու
մարգարտէ ձեղուններին նայիր...

Ու առաջ է գնում:

Թագաւորի տղէն գլխի է ընկ-
նում, որ էդ ոսկորները էն խեղճ
մարդկանց ոսկորներն են, որոնց
լափել էր մարդակերը:

— Իսկ էս ի՞նչ սենեակ է, ցոյց
է տալիս թագաւորի տղէն մի
դռան վրա, որի երկու կողմը
հսկում էին երկու վիշապներ:

— Էս իմ հօր գանձարանն է:
Էս սենեակը չի կարելի է մտնել
առանց իմ հօր մատի կախարդա-
կան մատանիքի. թէ չէ՝ իսկոյն կը
պատառոտեն էս պահապան վի-
շապները:

— Ո՛ւ... Ո՛ւ...

Լսում է մարդակերի ահուելի
ոռնոցը:

— Շուտ արա, շուտ, թագնւիր,
ու շունչդ չը հանես մին էլ մինչև
իրիկուն, հէրս գալիս է, ասում
է աղջիկն ու կրկին թագցնում
թագաւորի տղին: Իսկ մարդա-
կերն արդէն դուռը ծեծում է.

— Բաց արա դուռը, աղջիկս,
բաց արա, քեզ համար տես ի՞նչ
եմ բերել:

Ապա թէ թագաւորի տղէն իր
թագնւած տեղից լսում է գոռո-
ցի ու լացի ձէն, հետն էլ բերա-
նի ծլրփոց:

Մարդակերն իր ընթրիքն անում
է ու պառկում է քնի, աղջկան
պատուիրում է գլուխը քորի:

Աղջիկն էս անգամ կարողանում
է հօր մատից հանել կախարդա-
կան մատանին, ապա տղի հետ
միասին առնում են մարդակերի
գանձերն ու փախչում: Շատ են
գնում թէ քիչ, շատն ու քիչը
Աստուած գիտի, հասնում են մի
աշխարհք: Էս աշխարհքում թա-
գաւորի տղէն իմանում է, որ իր
հէրը մեռել է ու նրա տեղը իր
ախպէրն է նստել թագաւոր: Ինչ-
պէս խօսք էր տւել, էնպէս էլ ա-
մուսնանում է մարդակերի աղջ-
կայ հետ ու մնում է էս աշխարհ-
քում:

Շատ են կենում թէ քիչ, մի
քանի երեխայ են ունենում, շատ
սիրով էլ ապրում են իրար հետ,
միայն կինը երբեմն գիշերները
անհետանում է ու ծէքին է վե-
րադառնում շրթունքները արիւ-
նոտ: Հարցնում է թէ.

— Էդ ի՞նչ ես կերել:

Թէ:

— Ոչե՛նչ, հաւ ու գառն եմ կե-
րել, բերանս էլ դեռ հալա չեմ
սրբել...

Մի անգամ էլ էնպէս է պա-
տահում, որ էս թագաւորի տղէն
երեխաների հետ գնում է ուրիշ
տեղ, մութն ընկնում է ու մնում
են ճանապարհին: Գիշերւայ մի
ժամանակը մի գազան գողունի

մօտենում է ու յարձակում է
քնած երեխաների վրայ: Թագա-
ւորի տղէն սուրը հանում է զար-
կում. գազանը մարդու ձէնով ճը-
շում է.

— Վայ, մեռայ...

Ձէնն էլ ծանօթ ձէն: Մտիկ
տայ՝ ի՞նչ տեսնի—սրով զարկած
առաջն ընկած իր կինը: Գիշերով
դուրս է եկել որս որոնելու, մըթ-
նումը չի նկատել—քիչ է մնացել
իր երեխաներին ուտի:

— Ահա թէ ինչ կը նշանակի,
լինել մարդակերի աղջիկ...

Ու մնում է խեղճ մարդը շա-
րած, յուսահատւած կանգնած մէջ
տեղը: Մի կողմը ընկած արնա-
շաղախ կինը, միւս կողմը ծա-
տած երեխաները:

Չը գիտի ինչ անի, ինչ չանի:
Էս գրութեան մէջ յանկարծ
լսում է մի քնքուշ ձէն.

— Ի՞նչ է պատահել, ինչո՞ւ ես
լաց լինում, թագաւորի որդի:

Գլուխը վեր է քաշում, տես-
նում է առաջը կանգնած ձերմակ
շորերով մի գեղեցկուհի:

— Ա՛խ, ասում է անմահ աղ-
ջիկ, օգնիր ինձ, տեսնում եմ,
կինս, երեխաներս...

— Ես կարող եմ քեզ օգնել
միայն միայն մի պայմանով, խօ-
սում է գեղեցկուհին:

— Ի՞նչ որ ասես՝ յօժար եմ:

— Լաւ, դէ լսիր: Ընս գիտեմ
ինչ է բերել քո գլուխը եղբայրդ,

գիտեմ ինչպէս ես ընկել մարդա-
կերի ճանկը, ոնց ես նրանից ա-
ղաւուել ու ամուսնացել նրա աղ-
ջկայ հետ, մի խօսքով ամենը
գիտեմ... Բայց եթէ ուզում ես
ես քեզ օգնեմ—պէտք է ներես
եղբօրդ...

— Եղբօ՞րս... Օ՛, երբէք: Էս բո-
լորի պատճառը նա է... Ձեմ կա-
րող, չեմ կարող նրան ներել...

— Ձես կարող... Դէ՛հ, մնաս բա-
րեաւ:

Խոժոռում է գեղեցկուհին ու
շուռ է գալի, որ հեռանայ:

— Կաց, կանգնիր, կը ներեմ,
կանչում է տղէն, միայն թէ՛
օգնիր:

— Դէ լսիր, խօսում է ոգին:
Քո կինը արդէն մեռաւ, երեխա-
ներդ էլ ամենքը պիտի մեռնեն,
որովհետեւ մարդու միս են կերել,
բացէ՛ ամենափոքրը, ծծկերը:

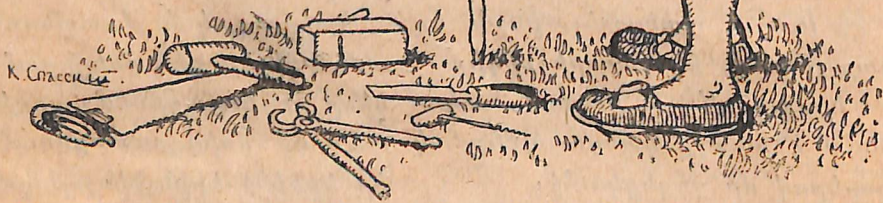
Կախարդական մատանու ուժով
ամեն գիշեր քեզ քնեցնում էր քո
կինը ու ինքը գնում մարդի որսի,
ու որսի մսից ուտեցնում էր և
իր երեխաներին, ինչպէս գիշա-
կեր թռչունը կամ գազանը իր
արած որսից ուտեցնում է իր ձա-
գերին: Միայն ծծկերն է, որ մար-
դի միս չի կերել, և միայն նա
կապրի ու կը թագաւորի ապա-
գայում, եթէ միայն դու ներես
եղբօրդ...

— Ներում եմ, ասում է թագա-
ւորի տղէն:

— Դէ հիմի նայիր, շարունակում է հրաշալի կինը: Մեկնում թաղում է իր կնոջը, հետո առէ ձեռքի կախարդական գաւառը, իրար ետեւից թեթեւ դարակում է երեխաներին ու իրար ետեւից երեխաները դառնում են հիւանդի գործիքներ, թափւում են գետնին—թակ, ունելիք, սղոց, դուր, իսկ ամենափոքրը, ծծկերը —շաղափ:

Ահից ու զարմանքից տեղն ու տեղը քար է կտրում լեզւի հէրը:

—Մի վախենար ու մի յուսահատուիր, խօսում է ոգին: Էս օրւանից դու կը լինես վարպետ —հիւան, իսկ սրանք—քո գործիքները: Ցերեկը քեզ համար գործիքներ կը լինեն—իսկ գիշերը հէնց կախարդական մատանիքով զարկես—կը դառնան քո երեխաները:

Այժմ հաւաքիր էս գործիքները, գնա քո եղբոր քաղաքը, մի համեստ խանութ վարձիր ու մէջն աշխատիր, ինչպէս հասարակ աշխատաւոր, բանւոր հիւան: Նրանից յետոյ ինչոր կը պատահի—յետոյ կը տեսնես:

Ասում է ու չքանում չքնաղ կինը:

Թագաւորի տղէն հէնց էն տեղնում է թակը, ունելիքը, սղոցը, դուրն ու շաղափը, որ չի իմանում իր գաւառներն են թէ գործիքները, ու ճանապարհ է ընկնում դէպի չար եղբոր քաղաքը:

Չար եղբոր քաղաքում մի հա-

մեստ խանութ է վարձում ու աշխատում:

Շատ քիչ է վաստակում, բայց ապրում է ճոխ ու առատ: Հարեանները զարմանում են. չեն հասկանում թէ էս որտեղից է սա էսպէս հարուստ ապրում:

—Ամօթ չը լինի հարցնելը, վարպետ, էդքան քիչ աշխատե-

լով ի՞նչպէս ես կարողանում էսպէս լաւ ապրել...

Վարպետը պատասխանի փոխարէն իր բռնութիւն է քաշում ու ուսերն է վեր քաշում:

Արի ու սրանից բան հասկացիր:

Մի խօսքով ոչ ոք չի հասկանում սրա գաղտնիքն, ու անունը դնում են «Խորհրդաւոր վարպետ»:

Մին էլ տեսար Խորհրդաւոր վարպետը մսագործի խանութը մտաւ:

—Ի՞նչ արժէ սուկին:

—Սուկին քեզ համար չի, վարպետ, սուկին թագաւորի համար է:

—Ինչո՞ւ. իմ փորն էլ թագաւորի փորի նման փոր չի ինչ է... Մարդիկ ծիծաղում են.

—Կեցցես վարպետ, կեցցես, լաւ ապր:

Գնում է ձկնավաճառի մօտ:

—Խաւեարն ի՞նչ արժէ:

—Խաւեարը քեզ համար չի, վարպետ, խաւեարը թագաւորի համար ենք պահել:

—Վահ, ինչո՞ւ. իմ ախորժակն էլ թագաւորի ախորժակի պէս ախորժակ չի ինչ է...

Չարմացած հարց է տալիս Խորհրդաւոր վարպետը ու նորից խալիւր ծիծաղում են.

—Կեցցես, վարպետ, կեցցես, միշտ նկատեցիր:

Ու ինչ էլ որ առնում է՝ մսեղէն, ձկնեղէն, կանաչեղէն, ընդեղէն թէ մրգեղէն — առնում է

առատ առատ ու ամենաբնորոշ: Էս ու էն հարցնում են.

—Էդ ո՞վ պէտք է ուտի, վարպետ:

—Ես ու իմ երեխէքը:

—Շատ երեխայ ունես:

—Ինչպէս չէ. Թակը, Սղոցը, Ունելիքը, Շաղափը: Խալիւր ծիծաղում են.

—Անուշ լինի քեզ ու երեխաներիդ, վարպետ:

—Շնորհակալ եմ:

Վերադառնում է խանութ, դամբիւղով ուտելիքը դնում անկիւնում ու սկսում բանել մինչև իրիկուն:

—Հապա ճաշդ, ինչպէս պէտք է լինի, վարպետ:

—Ճաշս էնտեղ խոհանոցում կեփես:

Գիշերւայ կիսին խանութը կողպում է, դուռը ետնափակ է տալի, ու իսկոյն ներսը ափսէները շրջաշրջիկում են, բաժակները զրնգզրնգում են, դանակ-պառաքանները չրխչրխում, կարծես թէ բազմաթիւ ծառաներ խանութում մեծ սեղան են բաց առնում: Ապա թէ լսում է ուրախ ծափ ու ծիծաղը, մէջ ընդ մէջ էլ Խորհրդաւոր վարպետի սաստող ձէնը.

—Սղոց, կարգին...

—Թակ, գգուշ, շիշը չըկոտրես...

—Խելօք կացէք, չարութիւն մի անէք...

Հարեանները լսում են ու ապա-
շուտ: Առաջօրը ցամաքած գա-
լիս են:

—Հը, վարպետ, իրիկունը լաւ
ընթերցիք... Բայց ձեր երեխէքը
բաւական չարութիւն են անում...
Դուրսը, որ թւում էր թէ փթած

—Ձէ, էնքան էլ չար չեն, տե-
սէք, ինչ խելօք շարած են:

Պատասխանում է վարպետը ու
ցոյց է տալիս պատի կողմը. իսկ
պաշարեղէնի գամբիւղը, ճշմա-
րիտ որ դատարկ է:

Հարեանները գլուխները տրա-
քեցնում են, հագար ու մի են-
թադրութիւններ են անում, ոչ
մի կերպ չեն կարողանում իմա-
նալ խորհրդաւոր վարպետի գաղ-
տնիքը:

Յերեկով մտիկ են անում—մի
խեղճ մարդ է, մի փոքրիկ նեղ
խանութում, գլուխը կախ իր բա-
նի վրա: Ո՛րտեղից է սա էսքան
փող աշխատում, էսքան ուտելիք
առնում, և ուր է գնում էս ա-
մենը... Ինչ է նշանակում էս

աղմուկն ու շրթխկոցը, որ լսում
է գիշերները...

Մտածում են՝ դռանը մի ծակ
չինեն, որ էնտեղից գուցէ մի բան
տեսնեն, էն էլ չեն կարողանում:
Դուրսը, որ թւում էր թէ փթած
տախտակից է—ոչ մի բուրդու
չի մօտ թողնում:

Չարմացած հարցնում են:

—Վարպետ, քո դուռն ինչից
է շինած:

—Պանրից:

—Հապա ինչո՞ւ չես ուտում:

—Ես պանիր չեմ սիրում:

—Է՛ վարպետ, ինչու ես մեզ
խաբում:

Իսկ վարպետը իր բռնօթին է
քաշում ու խնդում:

Վերջապէս խաբարը գնում է
հասնում իրեն—թագաւորին:

Թագաւորը բարկանում է:

—Հա, ո՞նց թէ իմ փորն էլ
թագաւորի փորի նման փոր է...

Հրամայում է, որ մթերավա-
ճառները ամենավատ մթերքները

տան յանդուգն վարպետին: Ու
էլ, իր մեծամեծներն էլ չոր հացը
թագաւորի հրամանը դուրս եկած
ջրումը թրջում են ուտում, որ
օրից վարպետը պէտք է էն տե-
սովամահ չը լինեն:

Կայ թէ չը կայ էս խորհրդա-
ւոր վարպետի սարքած խաղն է,
որ խաղում է մեր գլխին, կար-
պանիր ու փթած պտուղներ:

—Հը, գոհեա թէ չէ, վարպետ,
ծաղրելով հարցնում են վաճա-
ռողները:

—Ես գոհ եմ, բայց էնպէսները
կան, որ իսկի չեն կարող գոհ
լինել...

—Ինչո՞ւ:

—Էնդուր:

Ասում է բռնօթին քաշում ու
գնում իր խանութը:

Դու մի ասիլ հէնց էդ օրն էլ
թագաւորը իր մեծամեծներին
հրաւիրած է լինում հանդիսաւոր
ճաշկերոյթի:

Սեղանին միս են բերում—լէշի
հոտ է գալի, պանիր են գնում—
էնքան որդնած, որ իրեն իրեն
սեղանի վրա ման է գալի, պը-
տուղները ճիճատու, թթու, կա-
նաչեղէնը փթած...

—Էս ինչ բան է, գոռում է
թագաւորը. էստեղ կանչեցէք էդ
լիրը խոհարարին:

Խեղճ խոհարարը երդում—
է, թագաւորը հրամայել է, որ
կրակն է ընկնում թէ ամենաըն-
տիր մթերքն է առել, սրան նը-
րան վկայ է բերում, թէ բոլոր
ուտելիքները հրաշալի բուրում
էին խոհանոցում...

Ինչ պէտք է անեն: Թագաւորն
կին ծիծաղում:

Կայ թէ չը կայ էս խորհրդա-
ւոր վարպետի սարքած խաղն է,
որ խաղում է մեր գլխին, կար-
ծիք է յայտնում թագաւորի խոր-
հրդականներից միւնը: Կացէք, ես
մի գնամ դրա մօտ:

Շորերը փոխում է, հին, մաշ-
ւած շորեր է հագնում ու գնում:

—Բարի աշողում, վարպետ:

—Ասածու բարին քեզ:

—Վարպետ, մի նեղութիւն քա-
շի՛ էս անդուկը նորոգի:

—Շատ լաւ: Էստեղ դիր:

—Քեզ մօտ էս ինչ լաւ կերա-
կուրի հոտ է գալի, վարպետ:

—Հա, երևի էս անկիւնի ճա-
շի կրճռնքի հոտն է...

—Խորհրդականը էն կողմն է
նայում, տեսնում է հիանալի
ձուկն ու խորովուն—բերնի ջուրը
վազում է:

—Էս հիանալի ուտելիքները
որտեղ էք առել, վարպետ:

—Էստեղ, որտեղ ծախում են—
շուկայում:

—Բայց, ինչքան ինձ յայտնի
է, թագաւորը հրամայել է, որ
քեզ վրա լաւ ուտելիք չը ծախեն,
էս ինչպէս է, որ...

Վարպետը պատասխանի փո-
խարէն բռնօթի է քաշում, ու-
տերը վեր քաշում ու քթի տա-

էստեղից խորհրդականը վա- ուղում...

գում է թագաւորի մօտ: Թագա- լորի մօտ մեծամեծները խոր- հրդի են հաւաքւում, խորհուրդ են անում ու վճռում են, որ Խոր- հրդաւոր վարպետը անպատճառ մի կախարհ է որ կայ ու նրա- նից պէտք է խել իր գործիք- ները—թակը, սղոցը, ունելիքը, դուրն ու շաղափը, մի խօսքով ամենը, ինչ որ ունի:

Ինչպէս որ վճռում են էնպէս էլ անում են:

Խորհրդաւոր վարպետի գոր- ծիքները բերում են թագաւորի ննջարանին կից սենեակում փա- կում: Փակում են, բանալին տա- լիս թագաւորին: Թագաւորն էլ, ապահովութեան համար, բանալին կախում է իր գօտուց:

Մին էլ կէս գիշերին էս փա- կած սենեակում մի աղմուկ. թակը թակում է, թըխկ հա թըխկ, ունելիքը քաշում է, չըխկ հա չըխկ, սղոցը սղոցում է—խըռ հա խըռ, շաղափը ծակում է— վըռ հա վըռ, ապա թէ միասին ճչում են.—հաց ենք ուղում, հաց ենք ուղում...

Թագաւորը վազում է, դուռը բաց է անում, տեսնում է բոլոր գործիքները հանգիստ իրենց տե- ղերն ընկած են: Բայց դուռը փակում է թէ չէ—նորից սկըս- տում է լացն ու ճիչը.

—Հաց ենք ուղում, հաց ենք

էս—թագաւորն ամբողջ գիշերը չի կարում աչքը կացնի: Երկրորդ գիշերը—աւելի թունդ:

Խորհրդականներն ասում են.— թագաւորն ապրած կենայ, բեր ուտելիքներ դնենք էդ սենեակում տեսնենք ինչ գուրս կը գայ: Բե- ռում են ուտելիքներ են դնում էդ սենեակում ու էլ եդ փա- կում:

Ականջ են դնում:

Ափսէները շըխկ շըխկում են, դանակներն ու պատառաքողները չըխկ չըխկում, բաժակները զըռն- գում: Ծափ, ծիծաղ, ճիչ, աղ- մուկ: Հետն էլ մինը թէ՛—Սղոց, դու ինձ բոթում ես:

Միւսը թէ.

—Շաղափ, մագերս մի քաշի: Երրորդը թէ.

—Դուր, էս ի՞նչ արիւր, շորե- ըիս վրա թափեցիր...

էս թագաւորն ու իր խորհրդա- կանները զարմանքից մնում են քարացած:

Հրաշք, որ հրաշք է: Ի՞նչ խօսք, որ Խորհրդաւոր վարպետը կա- խարդ է:

Թագաւորը հրամայում է, որ վարպետին իր մօտը բերեն: Բե- ռում են: Ասում է.

—Վարպետ, էս ի՞նչ բան է, որ քո գործիքներն ուտում են ու խօսում են: էս ի՞նչ կը նշանակի...

Վարպետը պատասխանի փո-

խարէն բռնօթի է քաշում ու ու- սերը վեր քաշում: Եւ ոչ մի խօսք: Թագաւորը կատաղում է: Ա- սում է.

—Եթէ իսկոյն էս գաղտնիքը իմ առջև բաց չես անել—գլուխդ կը թռչի:

—Ի՞նչ գաղտնիք, ձերդ մեծու- թիւն. իմ երեխաներն են, ահա բոլոր գաղտնիքը:

—Հապա ինչու քո երեխաներն էս տեսակ տարօրինակ կերպա- րանք են առել, որ իսկի նման չի մեր կերպարանքին:

—Նրա համար, որ ինձ օգնեն, հաց աշխատենք ապրուստ անենք:

Թագաւորը հաւատում է վար- պետի խօսքին ու հրամայում է, որ վերադարձնեն գործիքները: Միայն թէ հետն էլ պատւիրում է: —Բայց զգոյշ կաց, վարպետ, միւս անգամ էլ չասես՝ իմ փորն էլ

էնպէս փոր է, ինչպէս թագաւո- ըի փորը և կամ թէ իմ ախոր- ժակն էլ էնպէս ախորժակ է, ինչ- պէս թագաւորինը: Թէ չէ յետոյ շատ կը զրդշաս:

Վարպետը գնում է, նորից սկսում է իր գործը: Բայց հետդ- հետէ յաճախորդները պակասում են: Մարդիկ վախենում են նրա հետ գործ ունենալուց: Իզուր է նա փողոցները թափառում ու ա- մեն մի հինգ քայլի վրա կանչում. —Ահա վարպետը... վարպետը ե- կաւ, ում է շինելու բան հար-

կաւոր... ահա վարպետը...

էլ ոչ ոք գործ չի տալիս:

էս ու էն հարցնում են:

—Վարպետ, հիմի հնց ես ապ- րելու:

Վարպետը պատասխանի փո- խարէն ուսերը թօթւում է ու բռնօթի է քաշում:

էս թագաւորն ունենում է վեց երեխայ. երեք աղջիկ, երեք տը- դայ, մինը միւսից առողջ ու սի- րուն: էս երեխէքն իրար ետեից հիւանդանում են ու մեռնում:

Բժիշկ, հէքիմ, դեղ, ճար— ոչ մի բան չի օգնում: Իրար ետեից մեռնում են:

Մեծ աղջիկը մեռնում է: Տա- նում են թաղելու: Մին էլ տես- նում են Խորհրդաւոր վարպետն էլ էն կողմից է գալի ուսին մի գազաղ:

—էդ, ո՞վ է մեռել ձեր տանը, վարպետ:

—Իմ Թակն է մեռել, իմ Թա- կը... տանում եմ թաղեմ:

Միւս անգամ թագաւորի տը- դին են տանում թաղելու, դար- ձեալ հանդիպում է վարպետը ու- սին մի ուրիշ գազաղ:

—էդ ո՞վ է մեռել, վարպետ:

—Իմ Դուրն է մեռել. տա- նում եմ թաղեմ:

էսպէս կարգով, քանի թագա-ւորի երեխաներից մէկին տանում են թաղելու, վարպետն էլ թա-ղում է իր գործիքներից մէկն ու

մէկը:

Թագաւորի խորհրդականը շատ խորամանկ մարդ է լինում: Թագաւորին ասում է.

— Ձերդ մեծութիւն, տեսնում էք, որ ամեն անգամ ձեր երեխաները թաղելիս վարպետն էլ իր գործիքներէն մէկը կամ միւսն է թաղում: Սրա մէջ մի խորհուրդ կայ: Եւ եթէ չէք ուզում, որ ձեր բոլոր երեխաները մեռնեն—կանչեցէք Խորհրդաւոր վարպետին ու մի ձեռով նրա սիրտն առէք:

Թագաւորին էլ մենակ մի աղջիկ է լինում մնացած, ամենափոքրը, էն էլ վերջին շնչումն է լինում:

Ճարահատուած կանչում է վարպետին, աղաչանք, պաղատանք է անում.

— Վարպետ Աստծու սիրուն, երկնքի սիրուն, քո երեխանց գերեզմանի սիրուն, խնդրում եմ, ազատիր աղջկանս:

Վարպետն էլ թէ.

— Ձերդ մեծութիւն, խնդրում եմ ազատեցէք իմ Շաղափին: Թագաւորը թէ.

— Ի՞նչպէս ազատեմ:

Վարպետը թէ.

— Դրա համար միայն մի ճար ու ճանապարհ կայ. ամուսնացնել էս երկուսին իրար հետ:

Թագաւորն աղջկայ սիրուց յօժարում է, բայց մտքումն ասում է, թող մի էս փորձանքն անց

կենայ, ես յետոյ սրան ցոյց կը տամ:

Սրա վրա թագաւորի աղջիկը լաւանում է:

Թագաւորը վարպետին ասում է.

— Ո՞ւր է քո Շաղափը, դէ բեր պսակենք իմ աղջկայ հետ:

Վարպետն ասում է.

— Թագաւորն ապրած կենայ. իմ Շաղափը առայժմ ցերեկով մնալու է իսկական շաղափ և միայն գիշերներն է տղայ դառնալու, ինչպէս որ նախասահմանւած է նրա համար:

— Էդ առայժմ, իսկ յետոյ:

— Յետոն էլ յետոյ կը տեսնենք, ինչ որ Աստուած կը կամենայ:

— Ուրեմն, առայժմ ամուսնու թեան մասին չի կարող խօսք լինել:

— Ձեր մեծութիւնը ինչպէս որ կը կամենայ:

Էսպէս մի քանի տարի անց է կենում: Թագաւորը շատ է ուրախանում, որ իր աղջկայ ու Շաղափի ամուսնութիւնը միշտ յետաձգւում է: Եւ սիրում է վարպետին ձեռք առնել:

— Հը՞, հնց ես, խնամի վարպետ. ախար բացի շաղափից էլ քեզ գործիք չի մնացել. հնց ես աշխատում, հնց ես ապրում: Ինքզ լաւ ապրուստի սովոր, մանաւանդ փորդ էլ նոյն փորն է, ինչ որ...

— Ինչ ապրուստ, ինչ աշխա-

տանք, Ձերդ մեծութիւն. ամբողջ խրում բարի եղբօր թիկունքը... օրը նստած տղիս հէքիաթ եմ Թագաւորն էստեղ աւելի է պատմում: Հիմի էս եմ շինել իմ տակն ու վրայ լինում ու վարբան ու գործը: Երէկ էլ մի շատ պետի վրա գոռում է.

— Ես ասի, որ քո հէքիաթը ինձ դիւր չի գալի, վարպետ... Մի քիչ էլ լսեցէք, հիմի ամենահետաքրքրական տեղը կը գայ, ձերդ մեծութիւն, մի քիչ էլ լսեցէք:— Չար եղբայրը որ զարկում է, կարծում է թէ բարի եղբօրն սպանեց, խոտով— խաշամով ծածկում է ու գնում: Գնում է տանը հօրն ասում, թէ եղբօրս անտառում գազանները կերան...

— Ինչու չէ. համեցէք, պատմիր, կը լսեմ:

— Ձերդ մեծութիւն, ժուկով ժամանակով եղել է չի եղել, եղել է ձեզ նման մի թագաւոր, ունեցել է երկու որդի, մինը բարի, միւսը չար: Բարին եղել է մեծը ու գահի ժառանգը և հօր մահից յետոյ նա պիտի նստէր թագաւոր: Էս բանը դիւր չի գալի չար եղբօրը...

Թագաւորն էստեղ մռայլում է ու վարպետի խօսքը կտրում է.

— Վարպետ, քո հէքիաթը ինձ դիւր չի գալի:

— Դեռ լսեցէք, ձերդ մեծութիւն. ամենահետաքրքրական մասը հիմի կըսկսւի: Հա, էն էի ասում. չար եղբօրը դիւր չի գալի, որ հօր մահից յետոյ բարին պիտի թագաւորի. իր մէջը վճռում է գործը շուռ տայ Էսպէս, ինչպէս ինքն է ուզում: Ու մի օր եղբօրն ասում է.— Սրի գնանք որսի: Գնում են: Անտառի խորքում թիկնապահները ետ են ժամանակը ու նրանք պիտի թագաւորեն:

— Ոչ ես պէտք է թագաւորեմ ոչ դու, պատասխանում է Խորհրդաւոր վարպետը. իմ Շաղափը կը լինի թագաւոր, քո աղջիկը թագուհի: Մեր ժամանակն անց է կացել. այժմ նրանցն է ժամանակը ու նրանք պիտի թագաւորեն: Բերում են վարպետին հագ-

— Ես ասի, որ քո հէքիաթը ինձ դիւր չի գալի, վարպետ...

— Մի քիչ էլ լսեցէք, հիմի ամենահետաքրքրական տեղը կը գայ, ձերդ մեծութիւն, մի քիչ էլ լսեցէք:— Չար եղբայրը որ զարկում է, կարծում է թէ բարի եղբօրն սպանեց, խոտով— խաշամով ծածկում է ու գնում: Գնում է տանը հօրն ասում, թէ եղբօրս անտառում գազանները կերան...

Էստեղ թագաւորը տեղիցը վեր է թռչում՝ աղաղակում.

— Ուրեմն դու իմ եղբայրն ես... ներքի, ներքի ինձ, եղբայրս...

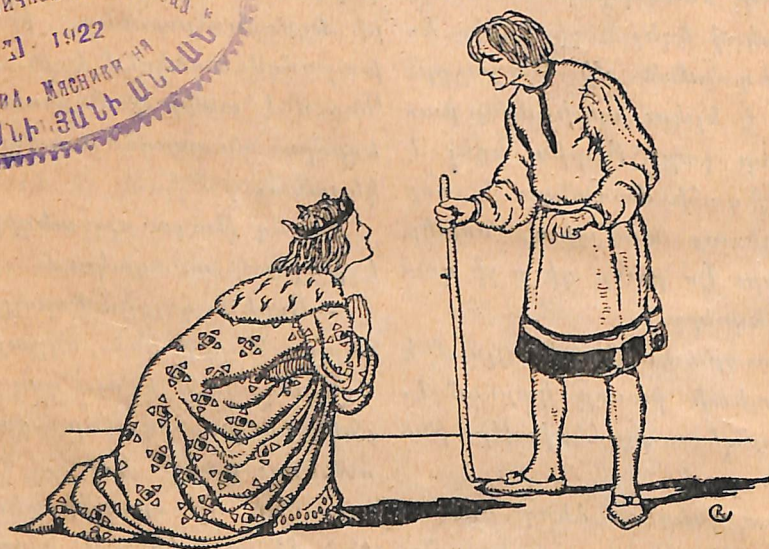
Աղաղակում է ու դողդողալով ընկնում խորհրդաւոր վարպետի ոտները: Ասում է.

— Ինձ մի պատժի, եղբայրս, ինձ մի պատժի... Ահա քո թագը, ան, նստիր մեր հօր գահին ու թագաւորի:

— Ոչ ես պէտք է թագաւորեմ ոչ դու, պատասխանում է Խորհրդաւոր վարպետը. իմ Շաղափը կը լինի թագաւոր, քո աղջիկը թագուհի: Մեր ժամանակն անց է կացել. այժմ նրանցն է ժամանակը ու նրանք պիտի թագաւորեն:

Բերում են վարպետին հագ-

ցընում են իր առաջնան իշխա- Էստեղ երկու եղբայր գրկում
նական զգեստները ու գնում են են իրար, իրար ներում ու սի-
Շաղափի ետևից: Բայց Շաղափն ընում, իսկ Շաղափն ու թագա-
էլ շաղափ չէր արգէն. կերպա- ւորի գեղեցկունի աղջիկը ամուս-
րանափոխել, դարձել էր մի սի- նանում են ու թագաւորում ու-
րուն պատանի: րախ ու բախտաւոր:

„ՆԻԷՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ“

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խմբագրութեամբ «ՀԱՍԿԵՐ» ամսագրի

1. Դաստցուկ—Ամիրան Դարեջանիձէ, փոխ. Աթ.
Խնկոյեանի 25 կ.
2. Սէյրի—Դերձակի աշակերտը, վօդըւիլ. . . 10 »
3. Աղւէսն ու պուտուկը, Ոսկի ձկնիկ, Պսակ—
պսակ—պատկերազարդ հեքիաթներ . . . 10 »
4. Ս. Դալաշեան — Կապիկներ, բնագիտական
զրոյց 10 »
5. Մարկ Տւէն—Մահան օղակը. պատմածք,
թարգմ. Մ. Թաւաքալեանի 7 »
6. Կ. Ստանիսլովիչ—Պստիկ նաւաստին. պատմ-
ւածք, թարգմ. Սիմակի 5 »
7. Մարգար Աւետիսեան—Երեք խրատ. Պղնձէ
քաղաքի զրոյցներից 20 »
8. Է. Սէտոն—Տոմպսոն—Վինիպեկի գայլը. պատ-
մւածք հերոս կենդանիների կեանքից, թարգ.
Սիմակի 20 »
9. Լ. Պրայս եւ Զ. Ջելլերտ—Առասպելական հե-
րոսներ. թարգմ. Գ. Իփէկեան 20 »
10. Ռուբէն Դաբրիէլեան—Ովկիանի թագաւորը.
Կէտի մասին, բնագիտական զրոյց . . . 10 »
11. Մարգարի աղջիկն ու խորհրդաւոր վար-
պետը. Իտալական հեքիաթ. Ռուսերէնից
թարգմ. Յովհ. Թումանեան 10 կ.

Դիմել «Հասկերի» խմբագրութեան. Тифлисъ,
редакция „Аскеръ“:

Ձրի յաւելած «ՀԱՍԿԵՐ» ամսագրի

0004886

2013

